

Högg timmer i 50 minusgrader

AV BOSSE HANSSON
(TEXT OCH FOTO)

• En man kommer mig till mötes. Han går långsamt och lite snett, stödd på en käpp. Han höjer käppen till igenkänningssignal. Hans handslag är fast, ögonen ler, ett leende sprider sig.

Han är Gustav Annas, 71 år gammal, gammalsvenskbybo.

Han pekar med käppen mot ett av husen längs bygatan. Ett hus med mycken snickarglädje. Träet är stickande blått.

Gustav och hans hustru Elin bor här.

Gustav öppnar grinden och vi går fram mot verandan. Gårdvaren Bima, något åt varghundshället, svansar fram mot oss, får en klapp och ett vänligt ord och går tillbaka till sin liggplats invid dörren till vedboden.

hårt, man talar om "femtioförsta året" när man menar 1951. Plus diverse andra språkliga vanskligheter.

Men vi pratar ändå med varandra. Det vi inte begriper hoppar vi över och går snabbt vidare.

Efter någon minut går Elin loss. Hon vill veta allt om dagens Sverige. Och hon berättar om livet i Zmejevka. Om hur hon fött två barn som flyttade från byn. Ett har dött.

Då och då tar hon ett sug på inhalatorn.

Hon säger att det är svårt att leva i Zmejevka idag. Pension får både hon och Gustav, motsvarande 55 kronor i månaden. Det vill säga om den alls betalas ut.

Självhushåll gäller här. Det mesta Gustav och Elin åter tas upp från den egna trädgården. Kålrotsrätter av alla sorter är huvudmålen.

- Tyvärr kan vi inte bjuda dig på något, beklagar Elin, men sätter fram ett glas saft som smakar strålande.

- Bären kommer från trädgården, säger Elin stolt.

Gustav står mest tyst. Men ögonen visar att han följer med i pratet. Han inflikar ibland något, när Elins svada gör detta möjligt.

Gustav får plötsligt ärende ut. Elin och jag sitter kvar på verandan. Elin blir allvarlig.

- Jag har varit med om bistra tider, viskar hon och menar då andra världskrigets hemska period.

Som vi tidigare sett tog de retirande tyskarna med sig svenskbyborna till Tyskland 1943. Många, bland andra Elin Annas, hamnade i det som idag är Polen.

Gustavs och Elins hus med veranda, snickarglädje och stickande blått.

Gustav Annas kommer till mötes, stödd på en käpp.

Elin Annas har sett bistra tider men trivs idag i Zmejevka.

- Tyskarna tvingade ut oss att fälla timmer i skogen, sedan hugga upp den till ved. Tungt, suckar hon.

När Röda armén kom till Polen grep ryssarna alla svenskbybor man hittade. De anklagades av Stalin för landsförräderi. Deportation till Sibirien.

- Vi deporterades till ett läger i Syrkusk i Komi-regionen i norra Ryssland, säger Elin.

- När vi kom fram var det 50 grader minus. Vi hade tunna kläder och vi fick bo i en jordgrotta utan fönster.

Elin tar en lång paus.

- Det fanns ingen värme, inga kaminer.

Kvinnorna i lägret sågade timmer. Lönen för detta var ett bröd om dagen.

Elin vaggar sakta med överkroppen och ruskar på huvudet vid de vidriga minnena.

- 1947 släppte de oss plötsligt och vi fick åka hit.

Så klyvs hennes fårade ansikte i ett tandlöst, härligt leende.

- Men nu är jag så lycklig jag kan vara här i Zmejevka. Jag har klarat mig, jag lever och livet flyter.

Jag reser mig för att gå. Elin tar om mina handleder med båda sina magra händer, drar ner mig i stolen igen. Hon vill

inte bryta den här kontakten med Sverige.

- Det känns så skönt att ha talat med en riktig svensk, säger hon och det tandlösa leendet spricker upp igen.

Jag stiger ut genom verandadörren. Kastar en sista blick genom det lilla verandafönstret. Ser Elin Annas ta ett djupt drag ur inhalatorn.

Ute på gården reser sig Bima och ger ett kort skall. Från vedboden hör jag Gustav klyva pinnar.

I trädgården står två körsbärsträd. Till våren blommar de och ger en doft av Tjechov.

bosse.hansson@sydsvenskan.se